

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. дпн **Жана Атанасова Янкова**, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “**доктор**”

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1.2. Педагогика

докторска програма: Специална педагогика

Автор: Йоанна Антоннос Метакса

Тема: „Социални и училищни постижения на интегрираните ученици с лека степен на интелектуална недостатъчност от средна училищна възраст”

Научен ръководител: доц. д-р Неда Балканска, СУ „Св. Климент Охридски”

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД 38-311/27.06.2019 г на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски” съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Социални и училищни постижения на интегрираните ученици с лека степен на интелектуална недостатъчност от средна училищна възраст ” за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Специална педагогика. Автор на дисертационния труд е Йоанна Антоннос Метакса - докторантка в редовна форма на обучение към катедра ”Специална педагогика и логопедия” при СУ „Св. Климент Охридски”.

Представеният от Йоанна Антоннос Метакса комплект материали на хартиен носител е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Процедурните правила за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, като включва всички необходими документи.

- молба до Ректора на СУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;

- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС ‘магистър’)
- заповеди за записване в докторантура и за продължаване на обучението;
- заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит по специалността;
- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантката Йоанна Метакса завършва бакалавърска степен по история и археология във факултет по философия в Атинския университет през 2001 г. През 2004 г. завършва магистърска степен по социална и историческа антропология в Егейския университет- Лесбос, Гърция. От 2007 г. до 2008 г. се обучава в магистърска програма по специална педагогика в университет на Лийдс, Великобритания. В Егейския университет – Лесбос, Гърция от 2004 до 2010 г. изучава науки по социология В Софийския университет "Св. Климент Охридски" е зачислена за редовен докторант през 2015 г. в катедра „Специална педагогика и логопедия“ към факултета по науки за образованието и изкуствата.

От 2001 г. до 2007 г. работи в институт за чужди езици “Платон“, Митилини. Работила е като преподавател в частно основно училище „Платон“, Митилини от 2007 г. до 2009 г.. От 2009 г. до настоящия момент работи като учител по специална педагогика към държавно училище.

3.Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Изследователският проблем, по който работи докторантката е актуален не само в педагогиката на лица с интелектуални затруднения, но и в специалната педагогика. Фокусът на дисертационното изследване е насочен към възможността за реализиране на програма за образователна интервенция с оглед подобряване на социалните и академичните постижения при учениците с лека степен на интелектуални затруднения, обучаващи се в общообразователни училища.

Представеният дисертационен труд съдържа необходимите теоретични и емпирични данни и анализи, отнесени пряко към очертаните аспекти на проблема.

Изследователската цел е ясно дефинирана, задачите са конкретни и целесъобразно реализирани в своята последователност в съответните глави на дисертационния труд.

4. Познаване на проблема

Докторантката познава добре базисната проблематика и умело внася интересни авторски интерпретации с научна и приложна насоченост. Теоретичните постановки по изследвания проблем са представени цялостно, многоаспектно и в дълбочина. Изследователският фокус се конкретизира чрез формулираните хипотези, свързани с измерване на образователната интервенционна програма, разработена за хора с лека степен на интелектуални затруднения за развиване и подобряване на социалните им умения както и за подобряване на академичното им представяне.

5.Методика на изследването

Избраната от докторантката методиката на изследване позволява да се постигне целта и да се получат адекватни отговори на задачите, поставени в дисертационния труд. Използваните методи – теоретичен анализ, метод на емпиричното изследване, математико - статистическите методи на обработка със софтуерната програма – SPSS (20.0) (за Windows), непараметричен тест на Крускал-Уолис и корелационният тест на Пирсън и анализа дават възможност за очертаване на теоретичната основа на проблема и за разкриване на емпиричната обосновка и доказване на ефективността на образователната интервенционна програма за ученици с лека степен на интелектуални затруднения за подобряване на социалното и академичното им състояние в средното образование.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 215 страници, от които 192 основен текст, приложения – 3 и 40 таблици.. Структурата включва: въведение, три глави, заключение и приложение.

Въведението е фокусирано върху правото и достъпа до образование на учениците с интелектуални затруднения и с необходимостта от прилагане на интеграционни програми и практики, които да удовлетворяват индивидуалните потребности в образователния процес с цел подобряване на социалните и академичните им постижения.

В *глава първа* е представено дефинирането на интелектуалните затруднения през различните етапи, като подробно са описани и представени в таблична форма. Тук също се анализира и класификацията на интелектуално затруднените лица спрямо подхода, който се използва. Докторантката дискутира описаните и представени таблично подходи и заключава, че подходът *подкрепа* играе важна роля във функционирането на лицата с интелектуални затруднения не само при усвояване на академичните знания, но и при формиране на адаптационните умения. Теоретично е представена работната памет, адаптивното поведение и функциониране. Интерпретирани са метакогнитивните умения, като фактор за когнитивните и академичните постижения на учениците с интелектуални затруднения. Характеризирани са академичните умения - езикови и математични и социалните умения. В теоретичен аспект са представени основните характеристики на лицата с лека степен на интелектуални затруднения в социалната сфера.

В параграф 1.3. са представени политиките и нормативната уредба за образование на децата и учениците с интелектуални затруднения през различните исторически етапи с ключовите термини, като: нормализация, интеграция, приобщаване. Приобщаването на учениците с лека степен на интелектуална затруднения от средна училищна възраст в Гърция е описано в параграф 1.4.

Във *втора глава* „Дизайн на изследването“ са представени целта, задачите, хипотезите, участниците на изследването и научната постановка. В методологията на изследването е представено комбинирането на качествените и количествените методи за събиране на информация.

За целите на изследването е създадена и въведена образователна програма за интервенция на ученици с лека степен на интелектуални затруднения. Тя е проектирана в съответствие с когнитивно-поведенческата терапия и адресирана към юноши, но може да се прилага при ученици с лека степен на интелектуални затруднения върху: точното описание на поведението; функционалният анализ на поведението; действаща условност; метод за създаване на нови условия; моделиране и консултиране. Програмата за образователна интервенция включва 27 дейности и се осъществява на

следните нива: запознаване с когнитивно-поведенческата терапия; подсъзнателни мисли; общи когнитивни отклонения; когнитивно реструктуриране; основни познания; разработване на нови начини на мислене; идентифициране на емоциите; контролиране на отрицателните емоции и промяна на поведението.

В *трета глава* са представени резултатите от проведеното емпирично изследване. Докторантката анализира изпълнението на програмата за образователна интервенция в социалната и академичната област. Прави се дискусия на издигнатите изследователски въпроси. С диаграми и таблици е визуализиран анализа на резултатите от емпирично изследване, съпроводен с интерпретиране на съответния резултат. Дисертационният труд завършва със *заключение*.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите от научното изследване могат да се сведат до:

- Доказана е ефективността на образователната интервенционна програма за ученици с лека степен на интелектуални затруднения, основана на принципите и добрите практики на когнитивно-поведенческа терапия с цел повишаване на тяхната академична и социална активност.
- За първи път е приложена образователна програма за интервенция на ученици с лека степен на интелектуални затруднения в Гръцката образователна система.
- Програма е адаптирана към гръцката реалност, както и към училищното образование в Гърция, където учителят има ограничено време за интервенция. Целта на програмата е да се подобри академичния и социалния статус на ученика.
- Доказана е ефективността на холистичната програма за премахване на когнитивните и поведенчески бариери. Тези бариери допринасят за слабото академично и социално представяне на учениците на възраст 12-15 години.
- Създаден е модел на подрастващите с интелектуални затруднения посредством структуриране на популярните методи за интервенция и адаптирането му към потребностите на подрастващите с интелектуални затруднения.
- Открит е диалог в Гръцката образователна общност относно необходимостта от информиране и обучение на учители по общообразователна и специална подготовка по когнитивно-поведенческа терапия и добри практики,

за да се помогне на учениците с основно и средно образование с лека степен на интелектуални затруднения.

Приносите от дисертационния труд ми дава основание да посоча, че те намират своето приложение както в специалната педагогика, така и в педагогиката на лица с интелектуални затруднения.

8. Лично участие на докторанта

Йоанна Метакса е била докторантка в редовна форма на обучение. Тя е реализирала персонално цялото дисертационно изследване с компетентната помощ на своя научен ръководител. Приемам, че текстът, получените резултати и приноси са нейно лично дело.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката е приложила 3 броя публикации по темата на дисертацията, от които две са на докторантски конференции и една в есенна докторантска конференция. Публикациите напълно съответстват на изискванията на СУ „Св. Климент Охридски“ за открита процедура на дисертационния труд и отразяват постигнатите резултати и научните приноси в дисертационното изследване.

8. Автореферат

Авторефератът отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд и основните резултати от изследването.

9. Въпроси и препоръки към докторанта

1. Определете обекта и предмета на научното изследване?
2. Посочете етапите на научното изследване?
3. Какви изводи бихте направили от научното изследване?

Препоръките ми към докторантката са:

- Предлагам хипотезите да бъдат преформулирани или обединени в една хипотеза.
- Добре би било ако приносите са групирани в теоретико-научен аспект и практико-приложен аспект.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Йоанна Метакса съдържа научни и практико-приложно резултати и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката *притежава* задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид гореизложеното, давам своята ***положителна оценка*** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и ***предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Йоанна Метакса*** в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

30.08.2019 г.

Рецензент:

Доц. дпн Жана Янкова